

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/259/2018
Identifikačné číslo spisu: 8118207192
Dátum vydania rozhodnutia: 13.02.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8118207192.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú U. O., bývajúcu v V., zastúpenú kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, dieťa matky MUDr. Q. O. bývajúcej v V., zastúpenej spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Nicol Hlaváčiková, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Bočná č. 10, IČO: 51176831, a otca Ing. P. O., PhD., bývajúceho v V., zastúpeného JUDr. Miroslavom Sklenárom, advokátom so sídlom v Košiciach, Kováčska č. 40, o nariadenie neodkladného opatrenia, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp.zn. 27 P 164/2018, o dovolaní otca proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 28. augusta 2018 sp.zn. 24 CoP 21/2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Prešove z 28. augusta 2018 sp.zn. 24 CoP 21/2018 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej aj len „súd prvej inštancie“) uznesením zo 16. júla 2018 č.k. 27 P 164/2018-18 vyhovel návrhu otca a nariadil neodkladné opatrenie, ktorým: I. zveril U. O. (ďalej len „maloletá“) do osobnej starostlivosti otca, ktorý ju bude zastupovať a spravovať jej majetok, II. zrušil rozsudkom Okresného súdu Prešov z 23. marca 2017 č.k. 24 P 43/2015-522 matke udelený súhlas na vycestovanie maloletej do Švédskeho kráľovstva (ďalej len „Švédsko“) a III. uložil otcovi povinnosť podať do 30 dní návrh na zmenu úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej, IV. rozhodol, že neodkladné opatrenie bude trvať do právoplatného skončenia konania o návrhu na zmenu úpravy rodičovských práv a povinností, V. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie vychádzal z toho, že rozsudkom Okresného súdu Prešov z 23. marca 2017 č.k. 24 P 43/2015-522 udelil súd matke súhlas na vycestovanie maloletej do Švédska a upravil styk otca s maloletou. Po zimných prázdninách, ktoré strávila v roku 2017 u otca, bola maloletá nešťastná a niekoľkokrát zopakovala, že chce žiť s ním na Slovensku, kde má známych, priateľov a vytvorené zázemie. S prihliadnutím na najlepší záujem maloletej dospel súd prvej inštancie k záveru, že bez okamžitého zásahu by bol ohrozený ďalší duševný vývoj maloletej a jej nútený návrat do Švédska, kde je nespokojná, by mohol mať nenapraviteľné následky na jej psychiku. Dospel k záveru, že v danom

prípade boli naplnené zákonné podmienky jednak na nariadenie neodkladného opatrenia dočasne zverujúceho maloletú do starostlivosti otca, jednak na zrušenie skôr udeleného súhlasu na vycestovanie maloletej do Švédska.

2. Na odvolanie matky Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 28. augusta 2018 sp.zn. 24 CoP 21/2018 vyhlásil, že nemá právomoc konať a rozhodnúť o návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia [§ 161 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)], napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie zrušil podľa § 389 písm. a/ CSP a konanie zastavil (§ 161 ods. 2 a § 391 ods. 1 CSP). Pri rozhodovaní vychádzal z toho, že miestom obvyklého pobytu maloletej je Švédsko, kde žije s matkou viac ako tri roky na základe rozhodnutia súdu. Na daný prípad treba preto aplikovať ustanovenia Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003. Keďže maloletá v čase začatia konania nemala obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky, nie je daná právomoc slovenských súdov, ale švédskych súdov. Pokiaľ otec vyvodzoval právomoc súdov Slovenskej republiky z potreby okamžite zabezpečiť ochranu maloletej, odvolací súd poukázal na článok 20 ods. 1 Nariadenia Brusel II bis [bližšie interpretovaný v rozsudku Súdneho dvora (ES) C-403/09 z 23. decembra 2009], v zmysle ktorého súdy členského štátu, kde sa nachádza dieťa, sú oprávnené za určitých podmienok prijať predbežné alebo ochranné opatrenia aj vtedy, keď iný súd členského štátu má právomoc rozhodnúť vo veci samej. Tieto opatrenia môžu však prijímať, iba ak je (okrem iného) daná ich naliehavosť. Podľa odvolacieho súdu nie je v danom prípade splnený predpoklad naliehavosti otcom navrhovaného opatrenia. Otec totiž neosvedčil skutočnosti, ktoré by mu bránili domáhať sa nariadenia neodkladného opatrenia na súde, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci samej. Hoci sa maloletá vyjadrila, že chce bývať s otcom na Slovensku, kde sa v súčasnosti aj zdržiava, samu zmenu jej názoru nemožno bez ďalšieho považovať za okolnosť zakladajúcu právomoc tuzemského súdu. Z uvedených dôvodov odvolací súd napadnuté uznesenie zrušil a konanie zastavil vzhľadom na nedostatok právomoci.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal otec dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f/ CSP. Podľa jeho názoru je napadnutý rozsudok nepreskúmateľný, lebo nedáva odpoveď na viaceré relevantné otázky nastolené v konaní. Nesprávny a ničím nepodložený je záver odvolacieho súdu, že miestom obvyklého pobytu maloletej je Švédsko, kde má údajne vytvorené školské a sociálne väzby. V skutočnosti tam nemá žiadnych priateľov, prestala navštevovať krúžky a nútený pobyt vo Švédsku viedol k jej depresívnym stavom. Rozhodnutím odvolacieho súdu bola porušená zásada dvojinštančnosti konania v tom zmysle, že viaceré otázky, ktoré boli relevantné podľa odvolacieho súdu, neboli posúdené súdom prvej inštancie. Podľa jeho názoru je daná právomoc súdu Slovenskej republiky rozhodnúť o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Navrhol preto napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

4. Matka a kolízny opatrovník sa k dovolaniu nevyjadrili.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal účastník zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 CSP) skúmal bez nariadenia pojednávania, či je dovolanie otca procesne prípustné.

6. Dovolanie je v danom prípade podané vo veci, ktorá je upravená v Civilnom mimosporovom poriadku (ďalej len „CMP“). Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, v zmysle ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Vzhľadom na to, že v danom prípade dovolanie nesmeruje proti rozhodnutiu uvedenému v § 76 CMP, treba prípustnosť dovolania otca posudzovať podľa ustanovení § 419 a nasl. CSP.

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky).

8. Otec napadol uznesenie odvolacieho súdu dovolaním, prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Najvyšší súd už v rozhodnutí sp.zn. 3 Cdo 236/2016 (publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 19/2017) uviedol, že základným (a spoločným) znakom všetkých rozhodnutí odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 420 CSP, je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej, alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí (1 Cdo 80/2018, 2 Cdo 78/2017, 3 Cdo 84/2018, 4 Cdo 26/2017, 5 Cdo 19/2017, 7 Cdo 144/2017, 8 Cdo 97/2018).

10. V rozhodnutí sp.zn. 5 Obdo 76/2016 najvyšší súd uviedol, že o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, ide medziiným v prípade rozhodnutia, ktorým súd z procesného dôvodu (vzhľadom na prekážku odôvodňujúcu zastavenie konania alebo odmietnutie podania) skončil konanie bez toho, aby vec prejednal. A práve o také rozhodnutie odvolacieho súdu (ktorým sa konanie končí) ide v preskúmanom prípade.

11. V nadväznosti na konštatovanie uvedené v predchádzajúcom bode pristúpil dovolací súd k skúmaniu opodstatnenosti argumentácie otca, podľa ktorej mu súd nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).

12. Pojmovým znakom vady zmätočnosti uvedenej v § 420 písm. f/ CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie) znemožňujúca strane sporu (účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (1 Cdo 228/2017, 2 Cdo 220/2017, 3 Cdo 110/2017, 4 Cdo 128/2017, 5 Cdo 45/2018, 7 Cdo 35/2018, 8 Cdo 56/2017, 1 VCdo 2/2017). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

13. Pokiaľ otec namieta, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia je nepreskúmateľné, lebo náležite nereaguje na jeho relevantnú argumentáciu, dovolací súd poukazuje na zjednocujúce stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.“. Zmeny v právnej úprave dovolania a odvolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť dňom 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne (1 Cdo 228/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 92/2018, 4 Cdo 59/2017, 5 Cdo 45/2018, 7 Cdo 141/2017, 8 Cdo 49/2017).

13.1. V danom prípade obsah spisu nedáva žiadny podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých (extrémnych) prípadov, napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie. Z odôvodnenia odvolacieho súdu je dostatočne zrejmé, čo a z akých dôvodov navrhol otec, ako sa vyjadrila matka a tiež maloletá, z ktorých skutočností vychádzal dovolací súd, akými úvahami sa riadil prvoinštančný súd, ako ich posudzoval dovolací súd, aké závery a z akých dôvodov zaujal k jeho právnomu posúdeniu, s ktorým sa nestotožnil. V odôvodnení napadnutého rozsudku dovolací súd citoval

ustanovenia, ktoré aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté rozhodnutie náležite vysvetlil.

13.2. Obsah spisu v ničom neopodstatňuje tvrdenie dovolateľa, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil spôsobom súladným so zákonom. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa.

14. Pre prípad, že otec vytýka odvolaciemu súdu nedostatky v procese obstarávania skutkových podkladov pre rozhodnutie [možnosť tejto námietky prichádza do úvahy s ohľadom na obsah dovolania (§ 124 ods. 1 CSP)], najvyšší súd pripomína, že nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu považované za vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (1 Cdo 41/2017, 2 Cdo 232/2017, 3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 56/2017, 5 Cdo 90/2017, 7 Cdo 11/2017, 8 Cdo 187/2017).

15. Vychádzajúc z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) a podstaty dovolacej argumentácie je zrejmé, že otec vytýka odvolaciemu súdu nepredvídateľnosť jeho rozhodnutia a riešenie otázok predtým neriešených súdom prvej inštancie. Vzhľadom na to treba poukázať na § 382 CSP, v zmysle ktorého vtedy, keď má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Účelom tohto ustanovenia je predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí. Princíp predvídateľnosti súdneho rozhodnutia je súčasťou princípu právnej istoty. Predvídateľné je rozhodnutie, ktorému predchádza predvídateľný postup súdu. O nepredvídateľné a prekvapivé rozhodnutie ide tiež vtedy, keď odvolací súd („nečakane“) založí svoje rozhodnutie na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom strana (účastník konania) proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné.

16. V danom prípade súd prvej inštancie svoje právne úvahy neorientoval na otázku naplnenia pojmu „obvyklý pobyt“; z ničoho nevyplýva, že by aplikoval ustanovenia Nariadenia Brusel II bis. Keďže vyhovel návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia, zrejme vychádzal z toho, že má právomoc rozhodnúť o tomto návrhu. Z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie odvolací súd založil svoje rozhodnutie „nečakane“ a nepredvídateľne na aplikácii uvedeného nariadenia a iných („nových“) dôvodoch, než súd prvej inštancie, pričom otec v danej procesnej situácii nemal možnosť namietať správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní. Pokiaľ za tohto stavu odvolací súd bez postupu podľa § 382 CSP a na základe dovtedy neaplikovaných ustanovení Nariadenia Brusel II bis dospel k záveru, že konanie a rozhodovanie o otcovom návrhu patrí do právomoci švédskych orgánov, odňal otcovi možnosť pred súdom konať v zmysle § 420 písm. f/ CSP (porovnaj obdobne R 33/2011).

17. Vzhľadom na vyššie uvedené je dovolanie otca nielen prípustné podľa § 420 písm. f/ CSP), ale tiež zároveň dôvodné, lebo je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 431 ods. 1 CSP.

18. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil uznesenie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.